

FOLYÓIRATSZEMLE

RIVISTA ITALIANA DI ONOMASTICA 12. (2006)
Főszerkesztő: ENZO CAFFARELLI
Società Editrice Romana, Róma, 751 lap (1. 350 lap, 2. 401 lap)

A RION. 2006. évi tartalmát a főbb rovatokat sorra véve ismertetjük az alábbiakban.

1. Tanulmányok. – A két kötetben összesen 13 nagyobb tanulmány látott napvilágot. A helynevekkel foglalkozik R. BRACCHI (onomasztológiai vizsgálat az 'ösvény' fogalmának kialakulásáról és az ennek különböző fajtáit jelölő szavakról az Adda felső folyása melletti területek helynévanyaga alapján, 9–43) és G. MARRAPODI (a hivatalos, illetve az ősi-népi megközelítésű területszemlétekből fakadó helynévadásról és az ezzel összefüggő névtani feladatokról, 43–65). A személynevekről írt tanulmányt J. MARTI I CASTELL – J. MORAN I OCERINJAUREGUI (a mai katalán személynévadás új jelenségeiről, 65–85), F. SESTITO (a késő középkori sienai személynevekről, 365–401), A. GALKOWSKI (a *Wojtyła* névről, 403–22) és M. ISTRATE (a román irodalmi álnevekről, 469–78). Az irodalmi névadással foglalkozó munkák közül figyelmet érdemel a B. PORCELLI és L. TERRUSI által összeállított, az elmúlt 25 év olasz eredményeit bemutató áttekintés (85–103). E témakörben még két tanulmányt találunk: D. SILVESTRI D'Annunzio és Pirandello ellenkező névadási gyakorlatáról (103–15), E. BARTOLI pedig Gadda művészetéről ír (115–43). R. REGIS a Disney-féle „Mickey Mouse”-nak és olaszra fordított változatának (Topolino) neveit elemzi (143–83). R. RANDACCIO a magyarul *Stan* és *Pan* néven ismert színészpáros két különböző olasz elnevezésének (*Cric e Croc*, később *Stanlio e Ollio*) történetét írja le (479–88). F. FISCHER a tulajdonneveknek a mai olasz tudományos-gazdasági nyelvben betöltött szerepéről értekezik (183–99), P. VIDESOTT pedig az onomatometria módszerének névtani alkalmazhatóságát mutatja be (423–67).

Kisebbségi közelmények. – P. MERKÙ (a jellegzetesen trieszti) *Slataper* vezetéknevről ír (490–3), M. PITTAU a *camorra* '(dél-olasz) bűnszövetkezet' főnév új etimológiáját vizsgálja föl, s eredetét a bibliai *Gomorra* helynévben adja meg (494–6).

Körkérdés. – A névtan legfontosabb aktuális témáiról és kívánatos kutatási irányairól, az (esetlegesen az EU forrásait is bevonó) lehetséges nemzetközi, kutatók és kutatóhelyek közötti együttműködésekéről, ezek várható eredményeiről és nehézségeiről GERRITZEN és CAFFARELLI tett fel („International onomastic projects. Possible themes, practical problems and benefits” címen összefoglalt) hat kérdést a névtan jeles képviselőinek. 23 országból 31 tudós fejtette ki véleményét a névtan jövőjéről és feladatairól (199–222); hazánkat e nemzetközi panorámában HOFFMANN ISTVÁN képviseli (204–5, 213–4).

Szemle. – A 18 terjedelmesebb recenzió közül öt kongresszusi anyagot, öt személynevekkel, négy pedig helynevekkel kapcsolatos kötetet, három az irodalmi névadáshoz kapcsolódó kiadványokat, egy pedig köszöntő kötetet ismertet. A kongresszusi kötetek

közül kiemeljük a 2002. évi uppsalai ICOS-kongresszus anyagának 2005-ben megjelent 1. részéről szóló ismertetést (222–30); ugyanezen esemény anyagának 2006-ban megjelent 2. kötetéről is olvasható rövidebb ismertetés (530–1). A RION. 2006. évfolyama mindkét kötetében (265–7, 498–510) szó esik az eddigi leggazdagabb, kétkötetes, 1357 lap terjedelmű olasz utónévszótárról, mely 2005/2006-ban jelent meg a tekintélyes torinói UTET könyvkiadónál (A. ROSSEBASTIANO – E. PAPA: I nomi di persona in Italia. Dizionario storico ed etimologico).

A kisebb terjedelmű ismertetések rovataiban 44 monográfia vagy gyűjteményes kötet, 35 szótár és bibliográfia, továbbá 21 névtani folyóirat szerepel. A szótárak közül kiemeljük M. PITTAU két munkáját, a 2005-ben megjelent, 525 lap terjedelmű etruszk szótárt (Dizionario della lingua etrusca, 285–6) és a 2005/2006-ban kiadott háromkötetes szárd vezetéknev-szótárt (Dizionario dei cognomi della Sardegna, 552–3).

Rendezvények. – A rovat a 2005–2008 közti időszak névtani eseményeiről számol be. A már lezajlott összejövetelek közül kiemeljük a 2006. februárban Rómában megrendezett „Lexikográfia és onomasztika” című szimpóziumot (anyaga megjelent a RION. Quaderni Internazionali sorozata 2. számaként, ismertetése: 531–3. és a Névtani Értesítő jelen számában). A még előttünk álló események felsorolása a 2008. augusztus 17–23. közötti torinói XXIII. ICOS-kongresszusra való felhívással zárul (www.icosweb.net).

Folyamatban levő munkák. – A rovatban a különböző országokban folyó sokszínű névtani munkálatokról olvashatunk, melyek közül itt most csak néhányat emelünk ki. A Rendezvények rovatban szereplő 2005-ös joskar-olai X. Nemzetközi Finnugor Kongresszusról szóló beszámolón (315) túl az Onomastica Uralica elnevezésű projektben részt vevők terveinek, tevékenységének leírása is olvasható a 2. számban (HOFFMANN ISTVÁN információi alapján, 614–6). Rövid ismertetés olvasható (613) egy új skót névtani folyóirat (The Journal of Scottish Name Studies) születéséről (www.clanntuirc.co.uk), amelynek első száma 2007 elején várható. E. CAFFARELLI főszerkesztő beszámol (327) a RION. Quaderni Italiani első kötetének megjelenéséről, mely G. MARRAPODINAK születő-földjén, Sassello járásban (Liguria) végzett, kérdezőes adatgyűjtésen alapuló összetett névtani vizsgálatait adja közre (ismertetés: 330–2. és a Névtani Értesítő jelen számában).

Négyakorisági vizsgálatok. – A rovat E. CAFFARELLI nagy terjedelmű feldolgozását adja közre: ez folytatása a 2004-ben megkezdett, az olasz vezetéknev-állományt feldolgozó sorozatnak, mely a RION. következő számában válik teljessé. Ezúttal hét tartomány (Piemonte, Liguria, Veneto, Emilia-Romagna, Toscana, Umbria és Marche) vezetékneveinek különböző bontásokban (pl. járásonként) is megadott, értékelő kommentárokkal is kísért gyakorisági táblázatait publikálja a szerző (619–714).

Nekrológ. Mario Doria (1922–2006) trieszti nyelvtörténésztől, a toponomasztika általánosan elismert szakértőjétől búcsúznak.

2. A folyóirat e számának magyar vonatkozású részletei. – HOFFMANN ISTVÁN is válaszol a RION. körkérdéseire (l. fentebb). – FÁBIÁN ZSUZSANNA recenzióban számol be FEHÉRTÓI KATALIN „Árpád-kori személynévtár” című kötetéről (263–5). A Szegeden élő JEREMY PARROTT „Change all the names. A Samuel Beckett onomasticon” című könyvét L. SASSO recenzálta (256–60). Ismertetés olvasható VÁRNAI JUDIT SZILVIA „Bárhogy nevezzük ... A tulajdonnév a nyelvben és a nyelvészetben” című munkájáról (283–4) és a HOFFMANN ISTVÁN főszerkesztésében megjelent „Korai magyar helynévszótár 1000–1350” első kötetéről (568–9). Az Onomastica Uralica MATICSÁK SÁNDOR által

szerkesztett harmadik kötetének bemutatása szerepel a 2. számban (551–2). Részletesebb ismertetés szerepel szintén a 2. számban az Arcanum Kiadónál megjelent, a névtan számára is felbecsülhetetlen értékű DVD-kről (Az 1715-ös országos összeírás; Az első katonai felmérés: Magyar Királyság, Erdély és a Temesi Bánság; Lipszky: A Magyar Királyság és társországi térképe és névtára; 336–7). – A bibliográfiai összefoglalók tartalmazzák FÁBIÁN ZSUZSANNÁNAK a „Pinocchio” magyar fordításaiban szereplő tulajdonnevekről írott két tanulmányának adatait (580, 745).

FÁBIÁN ZSUZSANNA

ÖSTERREICHISCHE NAMENFORSCHUNG 33, 34 (2005, 2006)

Főszerkesztő: HEINZ DIETER POHL

Institut für Sprachwissenschaft, Universität für Klagenfurt.

Praesens Verlag, Klagenfurt.

2005/1–2. 146 lap, 2005/3. 118 lap; 2006/1–3. 204 lap

1. Az Österreichische Namenforschung 33. évfolyama két füzetben (2005/1–2. és 2005/3), 34. évfolyama egyben (2006/1–3) jelent meg. A folyóirat 1999–2004 közötti számainak ZELLIGER ERZSÉBET recenzálta (Névtani Értesítő 2006. 28: 293–296). Az utóbbi két évfolyam három számában 19 tanulmány olvasható; többségük helynevekkel foglalkozik.

2. PETER ANREITER az Innsbruck környéki *Lans* és *Navis* helynevek eredetét igyekszik feltárni (2005/1–2, illetve 2005/3), de foglalkozik az *-i(t)z* végződésű, ám nem szláv eredetű ausztriai helynevekkel is (2005/3). FRITZ FRHR. LOCHNER VON HÜTTENBACH adattáraiban előbb két részben Weiz (2005/1–2. és 2005/3), majd Liezen politikai kerület (2006/1–3) helyneveit vizsgálja. MICHAELA ČORNEJOVÁ a 11–13. századból adathozható, *-any* végződésű cseh helyneveket veszi sorra (2006/1–3), és arra a következtetésre jut, hogy ugyan megállapítható az eredeti *-as* végződés *-an(y)*-ra való változása, de a pontos folyamatot a vizsgált kb. 120 adat alapján nem lehetett föltárni. OTMAR WEBER Oberndorf helység történetének leírásával (2005/1–2) igazolja, hogy egy-egy név eredetét nem tárhatjuk fel pusztán mechanikusan: ugyanis bár e helység nevének jelentése 'felsőfalú', a mai település mégis a hajdani 'alsófalú' helyén található. Hasonló tanulságokat fogalmaz meg DIETHER SCHÜRR is (2006/1–3), aki Innichen helység történetéhez újított új adatokat, s ezek a név fejlődésének folyamatát is új megvilágításba helyezik. A régi és az új névmagyarázatokot ütközteti PETER ANREITER tanulmánya (2006/1–3), amely a VIBIUS SEQUESTER „*Libellus geographicus*” című munkájában fellelhető víznevek egy részéhez kapcsolódó antik elképzelések mellett a névkutatók mai álláspontjának megfelelő értelmezéseket is megadja. A helyneveket vizsgáló tanulmányok körébe sorolható SILVIO BRENDLER elméleti fejtegetése (2005/1–2), melyben PETER ANREITERnek ugyanebben a folyóiratban megjelent korábbi tanulmányaira (1999/1–2; 2003/1–2) hivatkozva pontosítja az *izonímia* terminust: a referenciális-funkcionális azonosság fogalmát is beleépíti a definícióba, ezzel teljesen elkülönítve az *izonímiát* az etimológiai *izogéniától*.